

31 Mart—Azərbaycanlıların soyqırımı günüdür

Erməni vəhşilikləri unudulmur

Azərbaycan xalqına qarşı dəfələrlə törədilmiş və uzun illerdən bəri öz siyasi hüquqi qiymətini almayan soyqırımı da tarixin açılmamış səhifələrində biridir. 1813-cü və 1828-ci illerde imzalanan Gülüstan və Türkmençay müqavilələri Azərbaycan xalqının parçalanmasının, tarixi torpaqlarımızın bölünməsinin əsasını qoydu. Azərbaycan xalqının milli faciəsinin davamı kimi torpaqlarımızın zəbtə başlandı.

İkinci dəfə müstəqillik qazandıqdan sonra tarixin obyektiv mənzəresi, illərlə qaranlıq qalmış bir çox faktları ilə yaxından tanış olmaq, öyrənmək imkanı eldə etdik. Ermənilər tərəfindən millətimizə qarşı dəfələrlə törədilmiş, lakin məlum səbəblərə görə öz siyasi hüquqi qiymətini almayan soyqırımı da tarixin qanlı səhifələrində biridir.

«Böyük Ermənistən» yaratmaq xülyasına düşən erməni qəsbkarları 1905-1907-ci illərdə millətimizə

qarşı genişmiqyaslı qanlı aksiyalar həyata keçirdilər. Onların Bakıdan başlayan vəhşilikləri Azərbaycan və indiki Ermənistən ərazisində soydaşlarımızın əzəli yurd yerlerini əhatə etdi. Yuzlərle kənd dağıldı, yandırıldı, minlərlə soydaşımız amansızlıqla qətlə yetirildi. Xalqımızın başına getirilən bu kimi müsibətlərin təşkilatçıları məsələnin mahiyətinin açımmasına ona hüquqi-siyasi qiymət verilməsinə mane olmaqla, azərbaycanlıların mənfi obrazını yaratmağa çalışmışdır. Rusiyada baş vermiş 1917-ci il oktyabr sevriyisində məharətlə istifade edən ermənilər məqsədlərini bolşevik bayraqı altında reallaşdırmağa nail olmuşdular. 1918-ci ilin mart ayından başlayaraq əksinqilabçı ünsürlərlə mübarizə adı altında ermənilər Bakını azərbaycanlılardan təmizləmək məqsədilə faciələr törətilər. Minlərlə dinc soydaşımız milli mənsubiyətinə görə məhv edildi. Ermənilər

evlərə od vurur, insanları diridi yandırırdılar. Milli məmarlıq incilərini, məktəbləri, xəstəxanaları, məscid və digər abidələri dağıdaraq Bakının böyük bir hissəsini xarabaliğa çevirdilər. Soyqırımı Şamaxı, Quba qəzalarında, Qarabağda, Zəngəzurda, Naxçıvanda, Lənkəranda və digər bölgələrdə də qəddarlıqla həyata keçirilirdi. Həmin ərazilərdə dinc əhali qətlə yetirilmiş, kəndlər yandırılmış, mədəniyyət abidələri məhv edilmişdir. Azərbaycanlılar tərəfindən mərhəmət görən ermənilər torpağımızda məskunlaşdıqdan az sonra gen yaddaşlarına uyğun dönük naxələf çıxdılar. Ermənilərin Cavanşir qəzasında törətdiyi faciələr tarixə qanla yazılıb, Ərazidə 200-dən artıq yaşa-yış məntəqəsini büssütün yandırıb, evləri darmadağın etmişlər. Minlərlə soydaşımız qətlə yetirmiş, əsir götürüldükərini tikə-tikə doğramışdır. Azərbaycanlılara məxsus minlərlə qoyun-qu-

zuya, mal-qaraya ermənilər sahib çıxdılar, öldürdükləri adamların meyitlərinə də qeyri-insani münasibət göstərmişdilər.

Erməni ayağı Azərbaycan torpağına dəyəndən qədim yurd yerlərimizdən olan Zəngəzur qəzasının səmasını qara bulud almışdır. Ermənilər həmin ərazidə məskunlaşdıqca azərbaycanlıların müsibətli günləri başlamışdır. Məcburiyyət qarşısında qalan soydaşlarımız doğma elobalarından baş götürüb qaçmışdır. Məkrli, naxələf qonşularla birgə yaşamaq heç-cür mümkün deyilmiş Qaniçən Andranikin dəstəsi yerli camaata qan uddurardı. Azərbaycanlı kəndləri yandırıllı, evlər, tarixi abidələr doğıldı. Qəzadakı 115 kənddən əsər-əlamət qalmamışdır. Həmin kəndlərdə 3557 kişini, 2276 qadını, 2196 uşağı qətlə yetirmiş, 1060 kişini, 794 qadını, 485 uşağı ölümçül yaralamışdır. Bu qanlı cinayətlər 1918-ci ilin yay və payız ay-

larda törədilmişdir.

Birinci müstəqilliyimiz dövründə Azərbaycan ərazisinin müxtəlif bölgələrini dağdan, müselman əhalisinin həyatı və əmlakına qarşı misli görünməmiş vəhşiliklər törədən quldur dəstələrinin fealiyyətini, günahkarları və vurulmuş zərərin qədərini müəyyənləşdirmək üçün komissiya yaradılmışdır.

Həmin komissiyanın tədqiqat işləri Sovet Rusiyası hökumətinin 1920-ci ildə verdiyi amnistiya haqqında qanuna əsasən dayandırıldı.

Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında ulu önder Heydər Əliyevin imzaladığı 26 mart 1998-ci il tarixli ferman tarixi həqiqətləri üzə çıxarmaq istiqamətində yarımcıq qalmış ilk təhqiqt işlərini davam etdirmək, tamamlaşmaq və bütün dünya ictimaiyyətinə bəyan etmək baxımından misilsiz əhəmiyyətə malikdir. Tərəqqipərvər insanlar, beynəlxalq qurumlar bilirlər ki, enrmənilər zaman-zaman millətimizə qarşı dəfələrlə qanlı cinayətlər törədib ata-baba yurd yerlərimizi işğal ediblər. İnanıraq ki, haqq, ədalət qalib geləcək!

Oqtay MƏMMƏDOV.

Faşizm bəşəriyyətin bələsidi

Erməni faşizmi isə bu bələdan nəticə çıxarmır

1948-1953-cü illərdə Qərbi Azərbaycanda yaşayan yurdaşlarımız buradan kütəvi surətdə köçürülməyə başladı. Lakin azərbaycanlıların bir hissəsi ağır zülümə dözərək öz ata-baba yurdlarında yaşamağa davam etdilər. 1988-ci ildən başlayaraq Qərbi Azərbaycanda yaşayan digər azərbaycanlıları da köçürməklə kifayətlənməyən ermənilər indi də doğma Qarabağımıza göz dikdilər. Çörəyimizi yeyib suyumuza içən, üzdə özünü bize dost göstərən, daxildə türkə qənim kəsilən alçaq xisəltli ermənilər “Böyük Ermənistən” xülyasına qapıldılar. Erməni faşizmi tüyən etməyə başladı ki, bu da bəşəriyyətə bir xəbərdarlıq olmalıdır.

1930-cu illərdə baş qaldıran alman faşizminin insanlara getirdiyi fəlakətlərdən ibret dərsi götürülməlidir. Dünya ağalığı iddiasında olan alman faşistlərinin hakimiyət ehtirası ucbaştan başlayan ikinci dün-

ya mühəribəsinin acı nəticələri-on miliyonlarla insanın həyatına son qoyulması, yüz minlərlə şəhərlərin, kəndlərin xarabaliğa döndürilməsi tarixin ən faciəli səhifəsidir. Bu qanlı savaşa dünyadan 60-dan çox ölkəsi, əhalinin 80 faizindən çoxu cəlb edilmişdi. Avropa ölkələrini çox qısa bir vaxtda bir-birinin ardınca əsərət altına alan alman faşistlərinin ildırım sürətli “Barbaros” planları ilk dəfə şərq cəbhəsində məglubiyyətə uğradı. Sovet-alman savaşa ikinçi dünya mühəribəsinin həlliəci mərhələsi oldu. Alman faşistlərinin bütün dünyayı almanınlaşdırmaq planları baş tutmadı. Beleliklə, bu mühəribə əvvəlki dünya mühəribələri kimi tarixin qanlı sahifəsinə düşdü. Bəşəriyyət faşizm təhlükəsindən azadlığa çıxdı. Bu 50 milyondan çox itki vermiş bəşəriyyətin ən böyük qələbəsi idi. Bu faciənin bir dəha tekrar olmasını tarix heç kimə bağışlaya bilməz. Faşizm üzərində qələbə mili-

yonların qələbəsi idi və bu qələbəni əldə edənələr tarixin yaddaşında əbədi yaşamağa layiqdirlər.

Bunları xatırlatmaqdə məqsədim budur ki, bəşəriyyəti fəlakətlərə sürükləyən faşizm bu gün erməni daşnaklarının əməllərində yaşıyır. Dünya ictimaiyyəti öz yalan, mənfur siyasetləri ilə təngə getirən erməni faşizminin qarşısı alınmalıdır. Bu gün müstəqil Azərbaycan dövlətimiz erməni faşizminin təcavüzünə məruz qalıb. Torpaqlarımızın 20 faizi işğal edilib, bir milyondan artıq vətəndaşımız yerindən-yuvasından didərgin düşübür.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev böyük səyələ bu mühəribəni sülh siyaseti ilə başa çatdırmaq istəyir. Əgər düşmən humanist təkliflərə razılışmasa əgid oğullarımız öz ata-babalarının qəhrəmanlıq ənənələrinə sadıq qalaraq Qafqazda faşizm yuvasını dağıtmak, torpaqlarımızı azad etmək üçün

ayağa qalxaraq bir yumruq kimi birləşəcəkdir. Faşizm üzerinde bəşəriyyətin qələbə çalmasında öz şirin canlarından keçən vətən müdafiəçiləri, şəhidlik zirvəsinə yüksəlmiş Azərbaycanın mərd övladlarının qəhrəmanlığı tarixin yaddaşına əbədi həkk olunacaqdır.

Bu gün tarixin yaddaş salnaməsini qoruyub saxlamaq, onu gelecek nəsillərə olduğu kimi çatdırmaq muzeylərin üzərinə düşən başlıca vəzifələrdən biridir. Qəbələ Rayon Tarix-Diyarşunaslıq Muzeyində də bu sahədə geniş tədbirlər planı həyata keçirilir. Muzeydə vaxtaşırı ikinci dünya mühəribəsi illərində alman faşistləri ilə döyüşən, eyni zamanda Qarabağda erməni faşistləri ilə mücadilə aparan həmyerlilərimizlə məktəblilərin görüşü keçirilir, gələcək nəsillərin vətənpərvər ruhda böyük tərbiyeləndirilməsi sahəsində geniş iş aparılır.

Gələcək nəsillərin muzeylərdən bəhrələnerek sahaba inamla baxması işqli gələcəyimizdən xəber verir.

Tahire ŞƏFIYEVƏ,
Qəbələ Rayon Tarix-Diyarşunaslıq Muzeyinin eməkdaşı.